

1. ÚVOD

V hodnocení nemovitostí stále více vystupují do popředí ekonomická hlediska, která by měla být správně zohledněna. Při určování obvyklé ceny (*objektivní a tržně správné ceny – hodnoty*) někteří pokládají problematiku hodnocení továrních nemovitostí a bytových a obchodních domů za shodnou záležitost. Zatím co se lze v případě bytových a obchodních nemovitostí opřít o kupní ceny z poslední doby, je změna vlastnictví u továrních nemovitostí mnohem méně častá. Dále je jasné, že tovární nemovitost na okraji města, s velkou potřebou ploch za nízkou cenu a s jednoduchými budovami, nemá nic společného s kancelářskou nebo obchodní budovou v city, kde vysoká cena půdy a vysoké stavební náklady podmiňují využití pro budovy s vysokým výnosem.

2. TOVÁRNÍ NEMOVITOSTI

Pojem továrna nebo průmyslový nebo živnostenský podnik zahrnuje větší počet funkčně podmíněných budov a vedlejších zařízení, které tvoří dohromady celek. Při hodnocení továren nelze tedy vycházet pouze z toho, jak vysoká je hodnota jednotlivých budov a zařízení, ale tyto hodnoty je nutné posuzovat v souvislostech.

U továrních nemovitostí stojí v popředí vlastní využití – ekonomický výnos, byly zřízeny výhradně na výrobu a výnos. Jakékoli zvyšování hodnoty pozemku nebo budov je zde skoro nezajímavé. Skutečnost, že výnosová cena (hodnota) je zcela rozhodujícím činitelem, odráží v ČR i prováděcí předpis k zákonu č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku – vyhláška č. 540/2002 Sb. v platném znění.

Pro zjištění obvyklé ceny (*obchodní ceny*) lze zpravidla použít tři různé metody – metodu věcné ceny (hodnoty), metodu výnosové ceny (hodnoty) a metodu srovnatelných cen (hodnot). K tomu v každém případě přistupuje přihlédnutí ke stavu na trhu s nemovitostmi. Obvyklá cena (*obchodní cena – hodnota*) se řídí určitými objektivními charakteristikami, spočívajícími jednak v poloze pozemku a umístění továrny, jednak v různých okolnostech a faktorech, jako jsou inženýrské sítě, čistírny odpadních vod, cena elektrického proudu, rezervy pracovních sil, obecná poloha k ulicím, dálnicím, železnicím.

Jednotlivé stavby v továrně musíme prozkoumat z pohledu možnosti jejich obecného využití nebo minimálně možnosti využití podniky podobného oboru. Možný případ průmyslového objektu, který by byl vhodný pro všechny – nebo alespoň omezeně – pro velmi značnou část průmyslových výroby, bude velmi vzácný. Budou zde rozdíly i podle toho, půjde-li u továrny o „hodnotu ve

stavu průmyslového provozu“, nebo naopak o „hodnotu zastavené továrny“. Dojde-li k zastavení provozu podniku nebo prodeji továrny, je otázkou, zda ji lze dále používat bez příliš vysokých nákladů na rekonstrukci, nebo zda budou třeba značné investice. Ne všechny továrny – resp. způsob výroby v nich je rovněž nejrentabilnější a nejracionálnější. Ideální představy jich sice část splní, ale při hodnocení je nutno brát v úvahu i problémy, které neodpovídají správnému, nejlepšímu uspořádání.

3. POZEMEK

Při určování obvyklé ceny (*obchodní ceny*) stávající továrny nehraje sice cena půdy tak významnou roli jako např. u obchodního domu v city, přesto je zde určitý vliv – při většinou nízkých cenách za čtvereční metr jde často o velké rozlohy (včetně rezervní půdy).

Mezi základní faktory pro hodnocení půdy náleží:

1. Poloha továrního pozemku (průmyslová oblast, okraj velkoměsta).
2. Dopravní poloha (napojení).
3. Pozemková politika obcí (výhodné podmínky např. zavedení IS).
4. Otázka umístění a flexibility celého podniku (požadavky speciálních podniků, možnosti využití pro více odvětví).
5. Druh zástavby (uspořádání budov v návaznosti na tok výroby).
6. Ekonomická konjunktura.
7. Půdní poměry (stav povrchu, podzemních vod).
8. Velikost a tvar pozemku (otázka rezervní půdy).
9. Zásobování energiemi (dostatečné, s rezervami).
10. Pracovní síly (odbornost).
11. Infrastruktura oblasti (občanská vybavenost).
12. Zvláštní požadavky výroby (kvalita vody, bezprašnost).
13. Práva užívání (pozemkové služebnosti, vzdání se nároků za škody poddolování, u areálů zakoupených od důlních podniků).
14. Pozemky se starým zatížením – znečištěním (náklady na asanaci).
15. Průmysl ležící ladem (zastavená továrna, rozvoj města – územní plánování, nelze rozšiřovat).

4. PŘÍKLAD

Ráda bych uvedla příklad určení obvyklé (*obchodní*) ceny staré továrny (masivní stavba), autorem je architekt Rolf Brachmann.

Oceňování nemovitostí a podniků

Jedná se o areál velikosti 10 483 m², ležící v jihovýchodní části Berlína. Továrna leží v uzavřené průmyslové oblasti, která je z větší části zastavěna jedno- a vícepodlažními továrními a skladovými budovami. Dopravní poloha je dobrá, areál je na západě a na jihu ohraničen ulicemi, na severovýchodě tratí městské dráhy. Mezi tím leží železniční vlečka (vagony musí být otáčeny na točně severně od tratí městské dráhy) a obytná nemovitost s odstavňovou plochou pro nákladní automobily. Západní ulice je tichá průmyslová ulice s malou zástavbou, jižní ulice je průběžně zastavěna staršími průmyslovými halami a skladovými budovami. Ulice jsou plně vybudovány, inženýrské sítě jsou kompletní. Pozemky jsou zařazeny jako průmyslová stavební půda. Jsou rovné, mají stejnou výšku jako ulice. Areál je na jihu a západě oplocen kamennou zdí, na severu je pozemek zastavěn až ke kraji.

Na pozemku je postavena skladová hala (1), zámečnická dílna a skladová budova (2), kotelna (3), skladová budova se sklepem kondenzátorů (4), tovární hala (5), tovární a skladová hala (6), kancelářská a sociální budova (7), tovární hala (8), zastřešení dvoru (9), budova šaten a umývárny s dílnami (10), skladištní dům (11) s přistavěnou kůlnou (12), tovární komín (13), zastřešení se zádveřím (14), skladová budova (15), sklad minerálních olejů (16) a garáže – sklady (17). Budovy tvoří dohromady komplex se stejnou výškou podlah. Všechny budovy mají dostatečně velká okna a dobré světelné podmínky. Vzájemné uspořádání budov s výrobními a skladovými plochami je vhodné pro řadu výrobních oborů, vnitřní

uspořádání jsou volné prostory bez přepážek. Rozvody světelného a motorového proudu, vody a tlakového vzduchu jsou vybudovány. Vytápění je ústřední, parní a slouží pro všechny provozní účely. Železniční vlečka má dvě koleje, vedoucí na dvůr a do továrny.

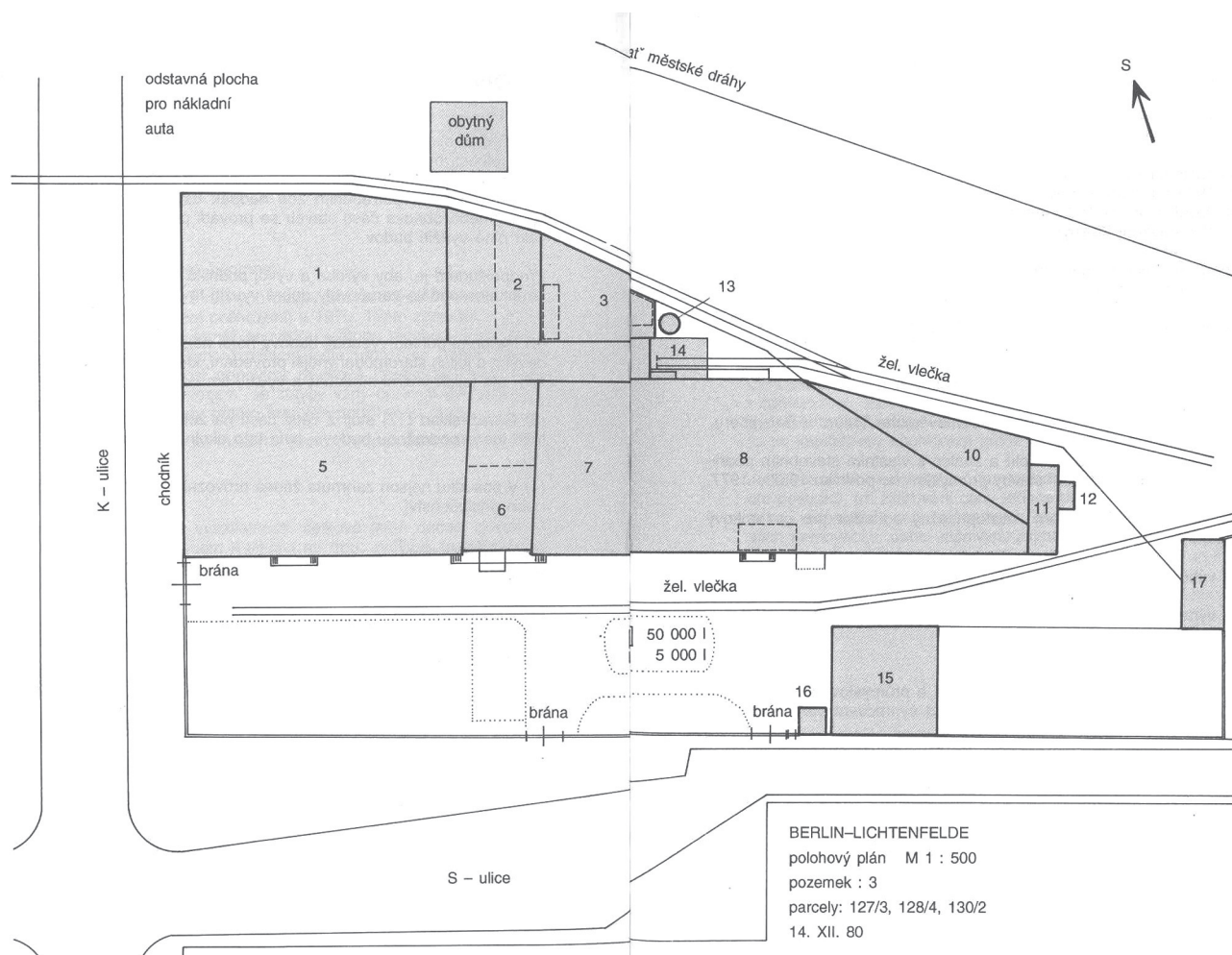
4.1 Věcná cena

Pozemek se podle polohy a využití přiměřeně ocení jako živnostenská stavební půda cenou 150,- DEM/m².

Poznámka: Např. pomocí metody srovnatelných cen kruhu německých makléřů (RDM) – systém evidence cenových údajů. Aby bylo možno podchytit co nejúplněji trh, byly jednotlivé nemovitosti rozděleny do kategorií. Vymezení zde v podstatě tvoří poloha resp. užitná hodnota. Polohová složka je vyjádřena názvem města s uvedením počtu obyvatel, užitná hodnota se především řídí stupněm dopravního otevření a rozlišuje se na jednoduchou, průměrnou a dobrou.

Určení stavební ceny budov bylo provedeno podle základny 1913/14 = 100 pomocí obecného indexu pro obytné budovy (viz tab. 1).

Poznámka: Základna 1913/14, čili tzv. „ceny ze čtrnáctého roku“ za stavební výkony, se ukázala jako nejodolnější. Většina stavebních metod byla již v roce 1914 známa, jako např. železobeton, vytápění atd. Vývoj stavebnictví od roku 1913 resp. 1914 prodělal zejména u průmyslových staveb překotný vývoj. Výpočet hodnot staveb, založený na těchto cenách je však v důsledku dlouhodobých

zkušeností tak účelný, že vyvažuje všechny nevýhody přepočítávání. Další existující základny jsou 1970 a 1980.

Věcná cena – pozemek – a stavební cena činí **3 761 450 DEM** (cena pozemku 1 572 450 DEM – 42 %, stavební cena 2 189 000 DEM – 58 %).

Tab. 1 Ukázka výpočtu stavební ceny skladové haly

SKLADOVÁ HALA (1)	
zastavěná plocha	794 m ²
elektrozvodna	ZP 27 m ² , v. 2,85 m
výška budovy	5,1/6,9 m
cena novostavby 1913/14	stavební index 100
ZP 794 m ² po 36 DEM	28 584 DEM
samostatně počítané části stavby:	
elektrozvodna 1080, střešní světlíky 1130	2 210 DEM
vedlejší stavební náklady	1 540 DEM
	32 334 DEM
stavební cena 1989	cenový index 1655 poslední index v srpnu 1989
cena novostavby	535 128 DEM
minus odhodnocení 70 %	374 588 DEM
časová cena skladové haly (1)	160 540 DEM

4.2 VÝNOSOVÁ CENA

Výnosová cena tovární nemovitosti naznačuje, že má všestrannou použitelnost. „Ve stavu běžícího provozu“ bude ekonomická cena nemovitosti ovlivněna celkovými výsledky podniku, které v hodnotícím posudku nemovitosti nebudou zahrnuty.

Ceny nájemného byly odhadnuty podle stáří, odpovídajících místních zvyklostí a rozdílného využití (např. pracovní a výrobní plochy, skladové plochy, vedlejší plochy, venkovní plochy, atd.) Čistý výnos (340 943 DEM) byl vypočten z hrubého ročního výnosu sníženého o obhospodařovací náklady (odpisy, správní a provozní náklady, náklady na údržbu, odhad odpadlého nájemného) ve výši 15 %.

Dále byla odhadnuta ekonomická (zbytková) životnost a kapitalizace. Stará továrna se skládá z různých budov postavených v letech 1916, 1950 (obnova po válečném poškození) a 1970. Tímto způsobem vznikla kompaktní zástavba s téměř souvislou užitnou plochou. I když budovy nejsou moderní, jejich rozmístění ještě umožňuje dobré využití. Normální zbytková užitnost odpovídá zbytkové (technické) životnosti, zbytkovou užitnou životnost můžeme proto předpokládat ještě 15 let. Vzhledem k výše uvedenému zvolíme za základ kapitalizační úrok 7,5 %.

Výnosová cena (hodnota) nemovitosti se nepočítá z celkové renty (výnosnosti – čistého výnosu), ale ta se rozdělí na podíl půdy a podíl budovy. Podíl půdy nepodléhá žádnému odhodnocování a musí se kapitalizovat. Podíl výnosu budovy se pokládá za současnou hodnotu v hotovosti následné renty. Tento výpočet byl zaveden v roce 1935 Dr. Ing. Rungem z Berlína a vycházel ze zkušeností dvacátých let. Dr. Runge provedl rozdělení na cenu půdy a stavby podle vypočtené reálné ceny (věcné ceny).

Tab. 2 Výpočet výnosové ceny

VÝPOČET VÝNOSOVÉ CENY	
čistý výnos rozdělíme podle výpočtu věcné ceny	
na podíl půdy (42 %)	= 143 200 DEM
na podíl budov (58 %)	= 197 743 DEM
budeme ho kapitalizovat 7,5 %.	
zbytkovou užitnou životnost staveb zvolíme 15 let	
143 200 DEM × 13,33	1 908 850 DEM
197 743 DEM × 8,83	1 746 070 DEM
Výnosová cena nemovitosti	3 654 920 DEM

4.3 Obchodní cena

Při oceňování továrny „ve stavu běžícího provozu“ záleží především na použitelnosti budov pro výrobu. Obchodní cenu určuje uspořádání staveb, jejich užitnost a velikost. Stáří budov a z něho rezultující odhodnocení stářím a opotřebením zde naopak ustupují do pozadí. Nutné opravy nebo obnova částí staveb se provádí průběžně, aby se zachovalo plné využití budov. V posudku nejsou zahrnuta žádná provozní zařízení, stroje, přístroje nebo příslušenství.

S ohledem na velikost a polohu tovární nemovitosti ve stavu běžícího provozu a situaci na trhu s nemovitostmi, byla obchodní cena nemovitosti odhadnuta k rozhodnému dni na **3 600 000,- DEM**.

5. ZÁVĚR

Cílem příspěvku nebylo podat vyčerpávající výklad problematiky oceňování „továrních“ nemovitostí. Jednalo se o ukázkou možného způsobu hodnocení nemovitostí, jak ji uvádí Dipl. Ing. Rolf Brachmann ve spolupráci s Dipl. Ing. Peterem Holznerem. Pro zajímavost bych závěrem ještě ráda uvedla definice obecné ceny (hodnoty) a obchodní ceny (hodnoty): § 10, odst. 2 říšského zákona o oceňování zní: „Obecná hodnota je určena cenou, která by byla podle stavu zboží dosažitelná v normálním obchodním styku při jeho prodeji“. Přitom je třeba zohlednit všechny okolnosti, ovlivňující cenu. Výjimečné nebo osobní vztahy se neberou v úvahu. Podle stavebního zákoníku § 194 odpovídá obecná cena (hodnota) obchodní ceně: „obchodní cena (hodnota) bude určena cenou, která by byla dosažitelná v době, ke které se vztahuje hodnocení, v normálním obchodním styku podle zákonných pravidel a skutečných vlastností, speciální povahy a polohy nemovitosti nebo jiného předmětu hodnocení, bez ohledu na mimořádné nebo osobní vztahy stran“.

6. LITERATURA

- [1] BRADÁČ A., KREJČÍŘ P., HALLEROVÁ A.: Úřední oceňování majetku. 1. vydání. CERM, Brno, 2005, 296 s. ISBN 80-7204-372-2
- [2] BRACHMANN R.: Stavební cena průmyslových staveb. Obchodní cena továrních nemovitostí. Budovy – pojišťovací ceny. 3. vydání. CONSULTINVEST, Praha, 1993, 550 s. ISBN 80-901486-1-1